

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut

Üte eesti teismeliste vestlustes

Bakalaureusetöö

Marianna Verpson

Juhendajad Virve-Anneli Vihman ja Maarja-Liisa Pilvik

Tartu 2024

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Marianna Verpson

Lühikokkuvõte

Teismeliste keel on pidevas muutumises. Muutused tulevad sotsiaalmeediast, kuhu lisandub pidevalt uusi keelevariante, mis lisanduvad noorte keelekasutusse. Pöördumist on kirjeldatud mitmetes keeltes, kuid eesti keeles on seda vähem uuritud. Bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kuidas ja mis vahenditega eesti teismelised tähtides ja suulises kõnes üksteise poole pöörduvad. Uuritav materjal põhineb TeKE („Teismeliste keel Eestis“) korpusel. Töö meetod on kvantitatiivne ja kvalitatiivne. Töös on uuritud ütete ehk pöördumiste sagedust ning nende positsioone ja funktsioone. Tulemuste põhjal selgus, et eesti teismeliste kõige populaarsemad pöördumised on *bro*, *bruh*, *mees* ja *tüüip*, mida kasutavad mõlema soo poole pöördumiseks nii poisid kui ka tüdrukud. Pöördumist oli tähtivestlustes kõige rohkem lausungi lõpus, aga suulises vestluses oli neid kõige rohkem üksikus lausungis. Peamised funktsioonid, mida vestluste pöördumistest leidis on tähelepanu või isiku poole pöördumine, emotsiooni väljendamine (pettumus või üllatus), vestluse pehmendamine või nali.

Võtmesõnad: üte, pöördumine, noortekeel, teismelised, tähtid, suuline kõne

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. NOORTEKEEL	7
2. ÜTE	9
2.1. ÜTTE POSITSIOONID LAUSUNGIS	10
2.2. ÜTTE FUNKTSIOONID LAUSUNGIS	10
3. MATERJAL JA MEETOD	12
4. TULEMUSED	14
4.1. TŠÄTTIDE ANALÜÜS	14
4.1.1. POSITSIOON	15
4.1.2. FUNKTSIOON	18
4.2. SUULISE KÕNE ANALÜÜS	19
4.2.1. POSITSIOON	20
4.2.2. FUNKTSIOON	23
4.3. TŠÄTTIDE JA SUULISE KÕNE VÕRDLUS	25
5. ARUTELU	27
KOKKUVÕTE	30
KIRJANDUS	31
SUMMARY – TERMS OF ADDRESS IN THE CONVERSATIONS OF ESTONIAN TEENAGERS	34

Sissejuhatus

Noortele on omane kasutada omavahelises vestluses sõnu ja väljendeid, mida vanemate põlvkondade inimesed ei pruugi mõista. Noortekeelt on varasemalt Eestis vähe uuritud ja senised peamised uurimused on tudengite lõputööd. Noortekeel on valdkond, mida keeleteadlastel on keeruline uurida, sest noorte keelekasutus muutub ajas väga kiiresti. Noorte omavahelisi vestluseid peavad keeleteadlased koguma noortelt endilt ja sellega kaasnev protsess on ajakulukas ning saadav materjali hulk analüüsiks oleneb noorte endi soovist selles protsessis osaleda.

Sotsiaalmeediast tulenevad keelelised trendid levivad kiiresti ja võivad olla erinevates keeltes sarnased. Noored kohanevad ruttu uute sõnadega ja mõne aastaga võib nende keelekasutus kujuneda teistsuguseks. Kiirete muutuste tõttu on uurijatel võimalik esitada vaid lühiajalisi järeldusi, sest juba viie või kümne aastaga on järgmisel põlvkonnal keelekasutuses taas uued väljendid. Eesti noortekeele uurimisse on viimastel aastatel üha rohkem panustatud. Sellele on hoogu andnud TeKE („Teismeliste keel Eestis”) projekt, milles saavad teismelised ise keeleteadusesse panustada.

Noorte keelekasutust on hakatud ka mujal maailmas järjest enam uurima. Üks teema, mida teistes keeltes on kirjeldatud, kuid mida eesti keeles on vähe uuritud, on pöördumised. Selles uurimistöös toon välja, millised on kõige sagedasemad pöördumised eesti teismeliste tähtvestlustes, ning võrdlen nende kasutust tähtides nende kasutusega suulistes vestlustes. Töö eesmärk on leida, kuidas ja mis vahenditega eesti teismelised tähtides ja suulises kõnes üksteise poole pöörduvad. Siinses töös kasutan mõisteid üte ja pöördumine sünonüümidenä. Teistes keeltes (nt inglise keeles) on üte kirjeldamiseks kasutatud ka terminit vokatiiv.

Uurimisküsimused on järgmised:

- kui palju kasutavad eesti teismelised tähtides üksteise poole pöördumist;
- kus ja kui palju esineb üte lausungis;
- mis funktsiooni üte endaga kannab;

- kuidas kasutatakse tšätikeeles levinud pöördumisi teismeliste suulistes vestlustes?

Oma bakalaureusetöös analüüsin TeKE (<https://sisu.ut.ee/teke/>) korpuse materjali põhjal eesti teismeliste pöördumisi tšättides ja suulises kõnes. Töö algab noortekeele peatükiga, kus tutvustan üldiselt noorte keelekasutusele omapärast ja uurimisprobleeme, mis seostuvad selle uurimusega. Sellele järgneb ülevaade, mis on üte ehk pöördumine. Edasi tuleb materjali ja meetodi osa, milles kirjeldan andmeid, mille põhjal töö on valminud. Tulemuste osas toon välja noorte tšättide ja suulise kõne näidete põhjal tulemused ning analüüsin pöördumiste positsiooni ja funktsiooni lausungis. Peale tulemusi on arutelu peatükk, mis koosneb üldistest järeldustest ning kokkuvõttes vastan uurimisküsimustele.

1. Noortekeel

Praegune maailm on seotud meedia kasutamisega, uut infot lisandub pidevalt ning seda protsessi nimetatakse meediastumiseks. Kiire uue info tulek loob muutusi igas elu valdkonnas, sealhulgas on meediastumine üks keelemuutuste põhjus. (Praakli, Koreinik 2020: 916) Noored on harjunud sotsiaalmeediaga ja puutuvad selle sisuga iga päev kokku. Sellest tulenevalt saavad teismelised sotsiaalmeediast inspiratsiooni uute väljendite, sh pöördumiste kasutamiseks. Kiiresti muutuva sisu põhjal sotsiaalmeedias ei saa järeldusi pikema aja kohta teha, sest edasisi muutusi keeles ei saa ette teada. Kristiina Praakli ja Kadri Koreinik on oma artiklis öelnud: „Keelemuutuse üks mehhanisme on teadlik või tahtlik muudatus, mis on otseselt seotud kõnelejate teadlike valikutega“ (Praakli, Koreinik 2020: 917). Saab öelda, et ka teismelised muudavad oma keelt teadlikult, näiteks üksteise poole pöördudes kasutatakse sõnu ja väljendeid, mis on levinud sotsiaalmeedias ning tulevad sealt noorte keelekasutusse. Funktsioone, mida pöördumised endaga kannavad, on mitmeid ning nendest on täpsemalt kirjutatud selle töö teooria- ja tulemuste osas.

Põhjus, miks teismelised kasutavad omapäraseid sõnu ja väljendeid, on tahe tunda ennast eakaaslastega ühte rühma kuuluvana. Praegu saavad noored kõige rohkem inspiratsiooni inglise keelest ja sotsiaalmeedia platvormidelt tulenevalt sisult. (Praakli 2022: 1014) Inglise keelest laenatud sõnadest loovad nad endale oma sõnavara. Noored saavad sotsiaalmeediast inspiratsiooni oma sõnavara täiendamisel ning kasutades eakaaslastega ühiseid väljendeid, loovad nad oma rühma identiteeti. Tšätikeel on hea koht, kus märgata keelelisi muutusi, sest seal võetakse kasutusse uusi väljendeid ja selles on näha mõjutusi nii eesti kui muude keelte tšätikeeltest.

Inimestel on tihtipeale noortekeele suhtes negatiivne hoiak, sest arvatakse, et noorte keelekasutuses esineb rohkelt ingliskeelseid väljendeid, ropendamist ja slängi. Seetõttu arvatakse, et mittekorrektne keelekasutus võib keele kestlikkusele negatiivselt mõjuda. (Mandel jt 2022: 17) Keeleteadlased aga lähenevad andmepõhiselt ning ette on võetud noortekeele uurimine kui eraldi valdkond keeleteaduses. Tartu ülikoolis loodi 2020. aastal

TeKE projekt („Teismeliste keel Eestis“), mille eesmärgiks on koguda noorte omavahelist suhtlust ning vaadelda, kuidas erineb piirkonniti ja vanuseti Eesti teismeliste keeletekasutus. Projekti käigus koguti nii suuliseid kui kirjalikke vestlusi teismelistelt vanusevahemikus 9–18 ning klasside kaupa on korpuses esindatud 4., 6., 8., ja 10. klasside õpilaste vestlused. Piirkondlike erinevuste uurimiseks võeti võrdlemiseks neli piirkonda: Tallinn, Tartu, Saaremaa ja Võrumaa. (Mandel jt 2022: 18)

TeKE projekti käigus koostatud korpuse põhjal saab teha uusi uurimusi eesti noortekeele kohta. Projektis paluti teismelistel teadlastel saata enda salvestatud suulisi vestlusi ja vähemalt 1000 sõnaga vestluseid mõnest sotsiaalmeedia rakendusest. Eelnevalt koolitati välja 47 keelesaadikut, kelle abil teismelistelt materjali koguda. Selgus, et tüdrukud olid altimad projekti oma tšätte saatma kui poisid ning seetõttu on tüdrukute vestluseid korpuses oluliselt rohkem. Lisaks tšätikorjele on projektis uuritud Eesti sisuloojate keeletekasutust. Noortekeelega seoses on ilmunud artikleid noortekeelest, peetud ettekandeid seminarides ja koolides ning kaitstud on bakalaureuse lõputööd lühendite (Anton 2022), intensiivistajate (Aasa 2022) ja naeru (Siimut 2023) kasutuse kohta noortekeeles.

Siiski on noortekeele kogumine keeleteadlaste jaoks keeruline ülesanne. Üks põhjus, miks noortekeelt on varasemalt vähem uuritud, on keeruline ligipääs noorte keeletekasutusele. (Praakli 2022: 1014–1015) Keeleteadlastel puudub vahetu kontakt teismelistega, mistõttu on keeruline ligi pääseda noorte omavahelistele vestlustele. TeKE projekti näitel on teismeliste suuliste vestluste kohta järeltõtte tegemine keerukas, kuna teismelised teavad, et nende kõne on salvestamisel ja läheb edasi analüüsimiseks. Seetõttu võivad korpuses olevad vestlused sisaldada teismeliste jutus tavapärasest rohkem naljatlemist, korralikumalt rääkimist ning vähem ropendamist. (Mandel jt 2022: 19) Teismelised peavad andma oma nõusoleku nii kirjalike kui ka suuliste vestluste kasutamiseks. Alaealiste tekstide ja suulise kõne analüüsimiseks on vaja ka lapsevanemate nõusolekuid. Samuti võib takistuseks osutada noorte vähenenud digioskus, mille tõttu ei osata oma tšätte uurijatele edastada.

2. Üte

Üte on nimisõna(fraas), millega pöördatakse vestluses osaleja poole ning oodatakse sellega vastust. Enamasti pöördatakse inimese poole („Kuidas läheb, Mari?“), kuid üte võib viidata ka elutule objektile („Mis mulle jutustad, koidiku tuul?“). Tiit Hennoste (2017: 497–499) eristab eesti keeles kaht ütte liiki: kontakti loov ja hinnanguline/suhtumuslik üte. **Kontakti loov ehk apellatiivne** üte on kasutusel näiteks ametlikes vestlustes, e-kirja alguses, sõjaväes, koolis. Apellatiivne üte loob ühenduse teise inimesega, et märku anda oodatavast vastastikusest suhtlusest. Lauses „Mari, kuula, mis ma nüüd ütlen“ on tegemist vestluse algusega ning Marilt oodatakse tähelepanu. (Hennoste 2017: 497–499)

Hinnanguline üte jaguneb omakorda kaheks: suhtumist väljendav ja vastuolu markeeriv. Suhtumist väljendatakse positiivselt või negatiivselt, näiteks pöördatakse vestleja poole hellitavalt (*kullakene, hea, kallis*) või halvustavalt (*kuule, sina! ole vait, siga!*). Vastuolu markeeriv üte väljendab üllatust, ootamatust teise osapoole tegevuse suhtes. Näiteks „Oi, Juhan, sa loed!“ väljendab vastuolu Juhani suhtes, kes tavaliselt ei loe raamatuid. Või siis tahab kõneleja pöördumisega muuta vestluskaaslase arvamust, näiteks „Kallis Juhan, see ei ole nii!“. (Hennoste 2017: 497–499) Oma tulemustes käsitlen suhtumist väljendavat ja vastuolu markeerivat ütet üldiselt koos, sest neid ei ole alati kerge eristada.

Ütte eesmärk on näidata, kellele on kõne suunatud. Enamasti kasutatakse üttena adreassaadi nime tema identifitseerimiseks vestluses, kuid sage on ka muude sõnade kasutamine pöördumiseks, näiteks asesõna *sina* („Kuule, sina, tule siia!“). (Hennoste 2017: 497) Selles bakalaureusetöös on näiteid nimisõnalistest pöördumistest (nt *mees, tüüp*). Kui vestluses osaleb kaks inimest, siis pole täpsustamist tarvis, kuid rohkemate osalejatega vestluses ei pruugi kontaktiloomine olla edukas, kui isiku poole pöördatakse üldistava nimisõnaga. Isikute nimedele viitavaid apellatiivseid ütteid selles töös ei uurita.

2.1. Ütte positsioonid lausungis

Pöördumise uurimisel on kirjeldatud ka selle paiknemist lausungis. Üte võib asetseada lausungi alguses, lõpus ja keskel või ka iseseisva üksusena. Türgi keelt kirjeldavas artiklis leiti analüüsi tulemusel, et kõige enam asetseb pöördumine lausungi lõpus, sellele järgnes lausungi algpositsioonil olevad pöördumised, siis keskspositsioonil ning kõige vähem oli pöördumisi üksikuna. (Ibe Akcan, Özer 2022: 463) Hispaaniakeelseid pöördumisi sisaldavate näitevestluste põhjal toodi välja, et pöördumised võivad esineda lausungi alguses, keskel ja lõpus. (Jorgensen, Martínez 2020: 201–202) Inglise keeles on uuritud pöördumist *love* (armas, kallis), mis on olnud kõige enam kasutusel lausungi lõpus. (Baumgarten 2021: 1, 10). Briti teismeliste pöördumiste kasutuse uurimisest leiti samuti, et suurem osa pöördumistest on lõpupositsioonil. Samas uuringus leiti, et kõige rohkem oli korpuses pöördumist sõnaga *man* (mees), mille positsioon oli samuti kõige sagedasem lausungi lõpus. (Palacios Martínez 2018: 34, 39, 41–42) Twitteri sõnumites olevatest pöördumiste analüüsist toodi välja järeldus, et pöördumise asukoht lausungis oleneb sõnumi pikkusest. Kui pöördumine asub lõpus, siis kipub lausung olema lühike. Kui aga pöördumine asub alguses, siis on sõnum pikem. (Palacios Martínez 2023: 107)

2.2. Ütte funktsioonid lausungis

Erinevates keeltes on uurimuste tulemusel leitud, et üttega pöördumine kannab keeles mitmeid funktsioone. Palacios Martínez (2020: 34–35) on varasemate tööde põhjal toonud välja pöördumiste neli peamist funktsiooni: tähelepanu nõudmine, adressaadi identifitseerimine, sotsiaalse suhte loomine või säilitamine, emotsioonide väljendamine. Tähelepanu nõudmine ja adressaadi identifitseerimine kuuluvad Hennoste (2017) liigituses kontakti loova üttele alla, emotsioonide väljendamine hinnangulise üttele alla.

Aja jooksul võivad pöördumiste funktsioonid ka muutuda. Baumgarteni artiklis (2022: 1, 14) toodi välja pöördumise *love* muutus 20 aasta jooksul ning selgus, et kui *love* funktsioon oli 1994 aastal läheduse ja suhte tugevuse väljendamine, siis 2014 seostati pöördumist nalja ja veidi halvustava viitega.

Teismelised pöörduvad samade sõnadega nii poiste kui tüdrukute poole. Theresa Heyd (2014) on kirjutanud artikli pöördumistest *dude* ja *alter*. Keelematerjalis, mille põhjal ta järeldused tegi, olid mõlemad pöördumised kasutusel nii poiste kui ka tüdrukute vestlustes. (Heyd 2014: 283–284) Ingliskeelse sõna *dude* võib eesti keelde tõlkida kui *tüüp* ja saksakeelne *alter* tähendab otsetõlkes *vana*.

Hispaania keele pöördumiste põhjal on välja toodud, et nende funktsioonideks on kuulaja tähelepanu saamine ja sellega kindlustamine, et rääkijat kuulatakse. (Jorgensen, Martínez 2020: 197, 203) Türgi keelt kirjeldavas artiklis on välja toodud, et pöördumise funktsioonid võivad olla kuulaja tähelepanu, teema hoidmine, vestluse pehmendamine, vestluses uue adressaadi valimine. Artiklis on väidetud, et pöördumise funktsioonid on seotud nende positsiooniga lausungis. Näiteks lõpupositsioonil olev pöördumine kannab eesmärki pehmendada vestlust, valida järgmine kõneleja või hoida teemat aktiivsena. Lausungi alguses on pöördumisele omane teema vahetus ja tähelepanu kogumine. Lausungi keskel olev pöördumine paneb kuulaja keskenduma ning lausungis üksi asetseva pöördumise funktsioon on anda edasi emotsioone. (Ibe Akcan, Özer 2022: 478)

Palacios Martínez'i (2018) artiklis on esile toodud Cheshire'i (2013, viidatud Palacios Martínez 2018: 36 järgi) uuring, milles uuriti *man* (mees) pöördumise kasutamist ning leiti, et antud nimisõna on muutunud asesõnaks. Pöördumise funktsiooniks seostati noorte vajadust näidata kõnes oma positsiooni ja ühtekuuluvust eakaaslaste seas, ehkki Cheshire'i andmete põhjal viidati *man* pronoomeniga ainult meessoost isikutele. Palacios Martínez'i enda uuringus on aga ka näiteid *man* kasutusest pragmaatilise markerina, mispuhul kasutati seda nii mees- ja naiskõneleajate pöördumistes mõlema soo esindajate poole (Palacios Martínez 2018: 43). Martínez'i artiklis on välja toodud Kieslingi (2004: 282, viidatud Palacios Martínez 2018: 36 järgi) järeldus *dude* kasutamise kohta. Tema arvates väljendab *dude* „lahedust“ ja ühtekuuluvustunnet. Kiesling on huvitava erinevuse kasutajate vahel välja toonud järgmiselt: mehed kasutavad *dude*'i üldiselt oma seltskonna liikmete poole pöördumiseks, aga naised kasutavad seda pigem kaastundeavaldusena või olukorras kui kellelgi on midagi halvasti. (Palacios Martínez 2018: 36)

3. Materjal ja meetod

Pöördumisi otsisin TeKE korpusest, mida hakati koostama 2020. aastal. TeKE on projekt, mille eesmärk on koguda Eesti teismeliste keelt ning uute uurimuste tegemine noortekeele kohta. Korpus (Vihman jt 2023) sisaldab umbes 97 tundi salvestatud vestlusi (u 740 000 sõna) ja sõnumitekste 60 000 sõnaga. Korpuses olevate vestluste ja tšättide autorid on vanusevahemikus 9–18 aastat. Faili sees on noorte isikuandmed pseudonümiseeritud nii, et osalejate nime asemel on kõnelejakoodid. (TeKE)

Uurimuses kasutan nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid. Esmalt uurisin andmeid kvantitatiivselt, et leida, kui palju on tšättides ja suulises kõnes pöördumisi kokku. Kvalitatiivses analüüsis uurisin pöördumiste paiknemist lausungis ja nende funktsioone.

Tekstifailid avasin programmis AntConc (Anthony 2022), kus sain vaadata pöördumiste sagedust ja positsiooni lausungis. Alustuseks otsisin pöördumisi korpusest oma tähelepanekute ja kirjanduse põhjal koostatud potentsiaalsete pöördumist väljendavate sõnade nimekirja põhjal. Hiljem lugesin siiski läbi kõik tšätid, et uurida, kas vestlustes on veel mulle tundmatuid pöördumisi, kuid neid korpusest juurde ei leidnud. Tšätivestlustest leitud tulemused sisestasin Exceli tabelisse, kuhu lisasin iga pöördumise kohta andmed: faili nime, pöördumissõna, keele (eesti/inglise), pöördumise konteksti, funktsiooni, paiknemise, osaleja koodi, osaleja soo ja vanuse. Kõik tabelisse sisestatud andmed aitasid kiiresti korpusest uuesti vestluse üles leida, et vajadusel konteksti laiemalt näha.

Kuna kirjalikest vestlustest leidsin kokku pöördumisi ainult 8 erineva sõnaga ja neid on kokku 51, siis otsustasin analüüsimiseks juurde võtta suulise kõne. Suulise kõne andmed pärinevad samuti TeKE korpusest ning neid näiteid sain kokku 134. Suulise kõne analüüsi tegin programmis Sublime Text (2006–2023). Otsisin vestlustest samu pöördumiseks kasutatud sõnu, mida leidsin tšättidest. Suulistes vestlustes võib esineda teisigi pöördumisi, kuid antud töös jätan need kõrvale, et uurida, kas tšättidest leitud pöördumised on kasutusel ka suulises kõnes ja kas neid kasutatakse sarnaselt. Saadud

tulemused sisestasin Exceli tabelisse sama põhimõtte järgi nagu tähtvestlused. Eraldi lahtrisse lisasin faili nime, otsitava pöördumise, näite pöördumisest, selle positsioon lausungis, osalejatele viitava koodi, vanuse ja soo. Nende andmete põhjal sain edaspidi analüüsida pöördumiste sagedust ja konteksti.

4. Tulemused

Tšättides sain kokku 51 ja suulises kõnes 134 pöördumiste kasutusjuhtu. Mõlemas olid kõige sagedasemad pöördumised *bro* (*bruh*), *mees* ja *tüüp*, mille võtsin peamisteks pöördumisteks, mille positsioone ja funktsioone analüüsida. Tšättides oli *tüüp* pöördumist ainult kaks, kuid suulises kõnes oli seda oluliselt rohkem ning seetõttu sain võtta selle kolmandaks peamiseks pöördumiseks, mida analüüsida. Veel leidsin vestlustest pöördumisi, millest on vaid üksikud näited (*dude*, *luud*, *musi*, *tibu*, *tüüp*, *semu*) ning seetõttu nende funktsioonide ja positsioonide kohta järeltõlget ei teinud. Tšättide ja suulise kõne näidete lõppu on lisatud kõneleja sugu ja vanus.

4.1. Tšättide analüüs

Tabel 1. Pöördumiste sagedus tšätivestlustes.

pöördumine	keel	sagedus
bro ~ bruh	inglise	21 (bruh 15, bro 6)
mees	eesti	15
musi ~ musu	eesti	6 (musi 4, musu 2)
luud	eesti	3
tüüp	eesti	2
tibu	eesti	2
dude	inglise	1
semu	eesti	1
kokku		51

Tabelis 1 on toodud näited koos keele ja sagedusega pöördumistest, mida leidsin tšätivestlustest. Korpusest sain tulemusi nii eesti- kui ka ingliskeelsete pöördumiste kohta. Kui muidu kasutavad teismelised palju inglise keelt, siis pöördumistes olid ainsad ingliskeelsed pöördumised *bro*, *bruh* ja *dude*. Kaks kõige sagedasemat pöördumist olid *bro* ja *mees*, mis mõlemad viitasid nii poistele kui ka tüdrukutele. *Bro* ja sellele sarnane

kuju *bruch* esinesid korpuses pöördumistena kokku 21 korda. Täpsemalt *bro* vaid kuus ja *bruch* 15 korda. Pöördumine *mees* oli kasutatud 15 korral. Üks kuni neli korda esines pöördumisi nagu *dude*, *semu*, *tüüp*, *musi*, *musu*, *tibu*, *luud*. Tüdrukud kasutasid pöördumisi 33 korda ja poisid 18 korda. Siiski, selle põhjal ei saa võrrelda, sest tüdrukeid oli valimis rohkem kui poisse.

4.1.1. Positsioon

Tabelis on välja toodud pöördumiseks kasutatud sõnad ja nende positsioonid lausungis. „Üksi“ tähendab, et pöördumine oli saadetud üksiku sõnumina kaaskõneleja voorude vahel, mis koosnes ainult pöördumiseks kasutatud sõnast, nt *bro*, *bruch*, *mees*. Viimane tulp „üks (eelneb või järgneb muu tekst)“ tähendab, et sõna saadeti sama kõneleja vestluses enne või pärast või vahepeal teisi sõnumeid. Kui sõna oli esimesena saadetud, siis sellele järgnes teine tekst, nt (*mees*)(*mis teed*).

Tabel 2. Pöördumiste positsioonid tähtvestlustes.

	alguses	keskel	lõpus	üks	üks (eelneb või järgneb muu tekst)
bro (6)	5				1 lõpus
bruch (15)	7		1	4	3 lõpus
mees (15)	1	2	9		2 alguses 1 lõpus
tüüp (2)	1				1 keskel
dude (1)	1				
semu (1)			1		
musu (1)	1				
musi (5)			5		
luud (3)			1		2 lõpus

kokku 51	16	2	17	6	10
-----------------	-----------	----------	-----------	----------	-----------

Pöördumiste positsioonid tähtides oli esindatud lausungi alguses ja lõpus üsna võrdselt, vaid 1 pöördumine oli lõpupositsioonil rohkem kui alguses. Keskpositsioonil oli viitamist vaid kaks korda ning täiesti üksiku sõnumina kuus korda. Veel eraldi arvestasin pöördumisi, mis saadeti järjest mitme lühikese sõnumina ning nende alguses, keskel ja lõpus olid pöördumised saadetud üksiku sõnumina. Selliseid pöördumisi sain korpusest kokku kümme ning näidetes tähendab sulgudes olev osa, et see on saadetud eraldi sõnumina enne või pärast pöördumist (näited 1–3).

- (1) (sa saad mulle tiktoke saata aga sa ei saa mulle vastata) **Bruh** (N 15)
- (2) (Joo) **tüüp** (kas sul videokõneks aega oleks) (N 12)
- (3) **Mees** (Mis sa nädala vahetusel teed) (N 17)

Bro ja *bruh* kasutati lausungites koos eesti ja inglise keelega. Kuuest *bro* pöördumist sisaldavas lausungist kaks olid täiesti ingliskeelsed (4–5). 16 *bruh* pöördumisest kaks olid segatud ingliskeelsete sõnade ja lühenditega (7, 9) ning kaks täiesti ingliskeelsed (6, 8).

- (4) **bro** you're not gonna wake up (N 17)
- (5) **bro** believe in me (N 16)
- (6) **BRUH** POG LMAO XD (M 15)
- (7) **bruh** see oli nii susy! (M 14)
- (8) **bruh** what you mean (M 10)
- (9) **bruh** miks sa nii tegid fp fp smh (M 14)

Bro kasutamine asetses viiel juhul kuuest lausungi alguses (4–5) ning ühe korra lõpus eraldi saadetud sõnumina (10). *Bruh* oli seitse korda lausungi alguses (6–9), neli korda täiesti üksi, kolm korda eraldi sõnumina lausungi lõpus (1, 12–13) ja üks kord lõpus (11). *Bro* aga ei olnud kordagi täiesti üksiku sõnumina saadetud.

- (10) (like - kui ma võrdlen - sind suvel - ja nüüd ja siis) **brooo** (N 15)

- (11) MA TEAN AGA VIIMASEL HETKEL SAIN AGA SA ALUSTASID
MÄNGIMISEGA **bruh** (M 14)
- (12) (mäng ei lae korralikult ära) **BRUH** (M 17)
- (13) (e saa osta veel) **bruh** (M 17)

Sageduselt järgmine ehk *mees* oli üheksal korral 15-st lõpupositsioonil. Kahel korral oli *mees* lausungi keskel ning ühe korra alguses. Täiesti üksi polnud *mees* kordagi saadetud. Kaks korda oli *mees* pöördumine alguses üksi, kuid sellele järgnes eraldi sõnum (3, 14). Nende kahe näite puhul oli tegemist uue vestluse algusega. Veel oli üks eraldi saadetud pöördumine sõnumi lõpus, millele eelnes teine lausung.

- (14) **Mees** (Rosinaid sööd) (N 17)

Dude'i kasutusest leidsin vaid ühe näite ning selles lausungis oli pöördumise positsioon alguses (15). *Tüüp*, mille puhul leidis vaid kaks näidet, asetseb esimene lausungi alguses (16) ning teine (2) oli üksi lausungi keskel. *Musi* (17–22) ja *tibu* (23–24) olid kasutusel ainult 8. ja 10. klassi tüdrukute vestlustes ning kokku 8 korral. Üks pöördumine oli lausungi alguses (17) ning ülejäänud lõpus (18–24). Kolm korda oli pöördumisena kasutatud *luud*, millest üks oli lõpus (25) ning teised kaks samuti lõpus, kuid eraldi saadetud sõnumina (26–27).

- (15) **Dude** miks sa kunagi venes ei käi, ei kannata kellegi teisega dialoogi teha
(N 16)
- (16) **Tüüp** ma ei mänginud isegi sinuga (M 10)
- (17) sau **musu** kas sa tahaksid et ma sulle bussi peale vastu tuleksin? (N 15)
- (18) Sorts **musi** (N 17)
- (19) Aga palun **musi** (N 15)
- (20) Gn **musi** (N 15)
- (21) Wow no tunnen kaasa **musii** (N 14)
- (22) Tänan **musii** (N 15)
- (23) Scrolli chatis **tibu** (N 16)

- (24) Oeh **tips** (M 17)
- (25) jaa vait **luud** (M 12)
- (26) ((mida) (mida luu) (d) **LUUD** (N 16)
- (27) (on nii) (saada vahemalt pilt siis) **luud** (N 16)

4.1.2. Funktsioon

Tabel 3. Pöördumiste funktsioonid tähtvestlustes.

	tähelepanu, isiku poole pöördumine	pettumus/ üllatus	pehmendamine	nali	ebamäärased
bro (6)	5	1			
bruh (15)	2	13			
mees (15)	2		6	6	1
tüüp (2)	2				
kokku 38	11	14	6	6	1

Tabelis 3 on kirjas pöördumiste funktsioonid tähtvestlustes. *Bro*, *bruh*, *mees* ja *tüüp* pöördumistest suutsin määrata konkreetsemad funktsioonid 38 kasutusjuhule ning ühe pöördumise määrasin ebamääraseks, sest vestluse kontekst ja ütte funktsioon jäid arusaamatuks. Selle puhul pole aru saada, millise funktsiooni alla pöördumine sobib. Tähtides oli üks ebamäärane pöördumine sõnaga *mees*, mille puhul oli tegemist vestluse algusega (28). Pole teada, kas sõnumi saatja mõtles lausungis, et keegi on *ikoon mees* või tähendab *mees* selle lõpus siiski pöördumist teisele kõneleajale.

- (28) Jojo on fucking ikoon **mees** (N 14)

Lugenud läbi teised pöördumistega tšätivestlused, sain järgmised tulemused. *Bro* oli viiel korral kasutusel tavapäraseks pöördumiseks (4, 5, 29) ja tähelepanu saamiseks ning korra oli *bro* kasutatud emotsiooni väljenduseks (30). *Bruh*'i kasutasid teismelised vestlusolukordades, kus taheti väljendada pettumust või üllatust (1, 9, 11–13). Nii *bruh* kui ka *bro* puhul lisas ilmekust ja rõhutatust pöördumiste kirjutamine koos läbivate suurte tähtedega (6, 11–12, 30).

(29) **broo** tahaks pilte teha (N 16)

(30) **BRO MA KINDLALT HAKKAN NUTMA** (N 14)

Teine kõige enam kasutusel olev pöördumine on *mees*, millega võib seostada huumorit lähtudes vestluse kontekstist (31–34). Samuti kasutati seda nii lausungi alguses kui lõpus, et saada kiiresti vestluskaaslase tähelepanu mõne küsimuse vastuse saamiseks (3, 14, 33). *Mees* kannab viimastes näidetes (3, 14, 33) veel ka pehmendavat funktsiooni, et vähendada konkreetsust lühikestelt küsimustelt või vastustelt, mis võivad tšätivestlustes tunduda vastaspoolele ilma pöördumiseta tõsised.

(31) Lgfc of ooh vinge **mees** (N 17)

(32) (yea hahaha) ma räägin sul sitaks head **mees** (M 16)

(33) Naiss **mees** naiss (N 15)

(34) Ou kas saad rääkida **mees** (M 10)

Kaks korda on tulemustes esindatud *tiüü* pöördumist ja need kannavad tähelepanu funktsiooni (2, 16).

4.2. Suulise kõne analüüs

Tabel 4. Pöördumiste sagedused suulises kõnes.

	keel	sagedus
bro ~ bruh	inglise	56 (bro 34, bruh 22)

mees	eesti	52
tüüp	eesti	17
tibu ~ tiburull ~ tibulinnuke(ne) ~ tipsukene	eesti	7
luud	eesti	1
dude	inglise	1
kokku		134

Tabel 4 näitab, et suulistest vestlustest leidsin pöördumisi kokku 134, neist kõige rohkem sõnadega *bro* ja *bruh* ning seda kokku 56 korda. Selle hulka arvestasin *bruh*'i, mida kasutati 22 korda ja *bro*, mida kasutati 34 korda. Neile järgnes pöördumine *mees* 52 korral. Pöördumist *tüüp* oli kasutatud 17 korral. Üksikuid näiteid leidsid pöördumistega *dude*, *luud*, *tiburull*, *tibulinnuke*, *tibulinnukene* ja *tipsukene*. *Bro* ja *bruh* olid ainsad ingliskeelsed pöördumised. Tüdrukute pöördumisi oli kokku 83 ja poistel 51, kuid nagu tähtvestluste puhul, ei saa ka suulises kõnes neid omavahel võrrelda, sest tüdrukuid on valimis rohkem kui poisse.

4.2.1. Positsioon

Tabel 5. Pöördumiste positsioonid suulises kõnes.

	alguses	keskel	lõpus	üksi
mees (52)	9	8	28	7
bro (34)	5	2	9	18
bruh (22)	6	2		14
tüüp (17)	13	2		2
tiburull (3)	2	1		
tibulinnuke(ne) (2)			2	
tibu (1)			1	
tipsukene (1)	1			
luud (1)			1	

dude (1)				1
kokku 134	36	15	41	42

Suulises kõnes oli pöördumine kõige sagedam üksikuna ja neid näiteid leidis 42 korral. Vaid ühe võrra vähem leidis pöördumisi lõpus (39) ehk 41 korda, millest kõige rohkem oli lõpupositsioonil pöördumine *mees* (46–51) ning seda 28 korda. Lausungi alguses (35–36, 40–42, 54–56) oli pöördumisi vaid veidi vähem ehk kokku 36 korral. Lausungi keskel (37–38, 43–45) oli pöördumisi vaid 15.

Huvitava erinevusena selgus, et *bro* oli lõpus 9 korda (39), kuid *bruh*’i polnud keegi kasutanud lausungi lõpus. Võrreldes teiste pöördumistega kasutati *bro* kõige rohkem üksi, 34 leitud näitest 18 korda. Sarnane tulemus oli *bruh* pöördumisel, mida oli üksinda kasutatud 22 näitest 14 korda.

Bruh ja *bro* näited pöördumisest lausungi alguses (35–36) ja keskel (37–38) ning *bro* puhul ka lõpus (39).

- (35) **bra[_bruh_]** (...) okei see on veider (M 17)
(36) a **brae[_bro_]** vaata seda autot (M 16)
(37) kolm **bro[_bro_]** (...) maas (M 17)
(38) ei ta on reaalselt (...) **brah[_bruh_]** (...) ei (N 15)
(39) aa (...) kaks-kend[kakskümmend] kaheksa minu- (.) (ua-) (.) aint[ainult]
kolm minutit on läinud uauu **braa[_wow_bro_]** (M 11)

Pöördumine *mees* oli üle poole ehk 28 korral lausungi lõpus. Tabelist on näha tulemusi, et alguse, keskmise ja üksiku *mees* pöördumise positsioonid olid võrdsemalt jagunenud.

Näiteid pöördumisega *mees* lausungi alguses (40–42), keskel (43–45) ja lõpus (46–48).

- (40) **mees** sa arvad kas kõik seadused on vajalikud (...) (M 15)
(41) **mees** ma jooks isegi täitsamehe laua alla (M 15)

- (42) m (.) **mees** sul on rauast varbad (M 15)
- (43) ma (.) ja siis ma kirjutasingi talle et kuule et mida ekki[_heck'i_] **mees** sa oled nii @noor nagu@ (N 15)
- (44) läheb küll (...) **mees** vahi (...) vahi näiteks seda (---) (N 15)
- (45) et ää siis ma (...) surusin ka (.) enda venda et nagu (.) @kuule **mees** hakka lugema@ (N 15)
- (46) vahi[vaata] mu nägu (...) **mees** (N 15)
- (47) ma rääkisin sinust **mees** (M 15)
- (48) raamatukogu on homme kinni (...) **mees** (M 15)

Mees pöördumise puhul on märgata, et sagedasti sellele eelneb või järgneb paus (49–53).

- (49) aa (...) ok[okei] (.) **mees** (N 15)
- (50) mu silmad on siin (...) **mees** (M 15)
- (51) see oleks nagu täiega (...) naiss[_nice_] **mees** (N 15)
- (52) @lol[_LOL_] (**mees**) (...) (m)@ pane nukid (N 15)
- (53) saad aru (...) **mees** (...) tuli kohale (N 15)

Pöördumine *tüüp* on suulises kõnes rohkem esindatud kui tsättides. Võrreldes teiste tabelis toodud pöördumistega on *tüüp* kõige sagedamini kasutusel algpositsioonil (54–56), seda 13 korda ning kaks korda keskel (57–58) ja üksi.

Näited pöördumisega tüüp lausungi alguses (54–56) ja keskel (57–58).

- (54) **tüüp** sul on väga huvitav nägu siin (N 13)
- (55) **tüüp** sa käisid realselt pead pesemas endal (N 12)
- (56) **tüüp** (...) ma teen sust veel pilte (N 15)
- (57) ma mõtlen ka et nagu ts- (...) **tüüp** sulle öeldi ei (N 15)
- (58) ou_mai_gaad[_oh_my_god_] **tüüp** (...) heegeldame sellise (N 15)

4.2.2. Funktsioon

Tabel 6. Pöördumiste funktsioonid suulises kõnes.

	tähelepanu, isiku poole pöördumine	pettumus, üllatus	pehmendamine	nali	ebamäärase funktsiooniga
bro (34)	3	8		12	11
bruh (22)	3	16		3	
mees (52)	4	1	13	34	
tüüp (17)	5		4	8	
kokku 125	15	25	17	57	11

Tabel 6 näitab tulemusi pöördumiste funktsioonidest suulises kõnes. Kokku sain määrata funktsioonid 125 pöördumisest 114 kasutusjuhule, sest osade *bro* pöördumiste konteksti oli keeruline mõista ning seetõttu määrasin nende kategooria ebamääraseks.

Bro ja *bruh* pöördumine näivad kandvat erinevaid funktsioone. Kuigi mõlema näidetes on näha pettumust ja nalja, siis *bruh* pöördumine kannab rohkem pettumust või üllatust väljendavat funktsiooni (38, 59–60) kui *bro*. *Bro* puhul on märgata rohkem nalja funktsiooni (61–62). Ebamääraseks jäid 11 *bro* pöördumist, sest nendest 9 asetsesid lausungis üksi (63–64) ning ka ülejäänud vestlust lugedes, polnud aru saada, kas nende funktsioon on tähelepanu, emotsionaalsus, pehmendamine või nali. Kahes pikas lausungis oli samuti ebamäärase funktsiooniga *bro* pöördumised (65–66).

- (59) **braa[_bruh_]** (...) oota aga siis sa pead selle võtma (N 15)
 (60) **praa[_bruh_]** (...) ä (.) ei ole mõttetut (...) sa sa ei istu seal (M 14)
 (61) kana_phäss_tis_uan_bra[_gonna_pass_this_one_bro_] (M 17)

- (62) nagu (...) tahaks (...) räigelt (...) no nüüd ma tahaks küll mingit räiget rämmarit teha (...) **braa[_bro_]** (N 16)
- (63) **braa[_bro_]** (N 15)
- (64) **bra[_bro_]** (N 15)
- (65) jällou[_yellow_] jällou[_yellow_] pöörpõl[_purple_] (...) pöörpõl[_purple_] (...) eh (...) **pra-[_bro-]** (N 14)
- (66) @ma olen nagu **brou[_bro_]** mida: tõmba normiks[normaalseks]@ nagu mine me- (...) nagu kuidas ta oli nagu mingi (N 16)

Bro oli 18 korda ja *bruh* 14 korda esitatud iseseisva lausungina, mis näitab, et neid kasutati, kui antud hetkel ei osatud vestluskaaslasele midagi konkreetset vastata. Sellest võib järeldada, et üksikuna esinev pöördumine kannab endaga emotsiooni (pettumust või üllatust) kuuldu kohta. Kuuel juhul eelnes või järgnes *bruh*'ile paus (35, 59–60, 67–70), mis näitab samuti, et kõnelejal oli äsja kuuldu kohta tekkinud veidi jahmatav tunne ning võibolla seetõttu kasutati *bruh*'i väljendamaks ootamatust. Jääb mulje, et *bruh* ja *bro* annavad edasi vähesel määral väsimust või kui unistatakse, et hetke aeg oleks juba möödunud (39, 62). Mõlema pöördumise kohta võib öelda, et kui vestluskaaslane pole teemast õigesti aru saanud või pole valmis uut mõtet esitama, siis vastab teine sellele üksiku *bro* või *bruh*'iga (63–64).

- (67) @**braa[_bruh_]**@ (...) jaas[_yas_] (N 15)
- (68) **bra[_bruh_]** (...) okei see on veider (M 17)
- (69) **braa[_bruh_]** (...) oota aga siis sa pead selle võtma (N 15)
- (70) pff (...) **brah[_bruh_]** (...) näita (...) seda tiktoki[_TikTok'i_] (N 11)

Sarnaselt täätivestlustele omab ka suulises kõnes pöördumine *mees* kõige sagedamini naljatlevat funktsiooni (71–73) ja teine sagedasem funktsioon on öeldu pehmendamine (74–77). Need kaks funktsiooni on võrreldes teiste suulise kõne analüüsitud pöördumistega *mees* puhul kõige enam esil. Kui öeldakse lühike vastus, mis mõjub liiga konkreetset, siis lisatakse lausungi juurde *mees*, mis pehmendab öeldut.

- (71) mu silmad on siin (...) **mees** (M 15)
- (72) m (.) **mees** sul on rauast varbad (M 15)
- (73) **mees** ma jooks isegi täitsamehe laua alla (M 15)
- (74) **mees** pigem on (N 17)
- (75) ma rääkisin sinust **mees** (M 15)
- (76) see on kena reaalselt **mees** (N 14)
- (77) raamatukogu on homme kinni (...) **mees** (M 15)

Tüüp pöördumine oli kõige rohkem seotud naljatleva funktsiooniga (57–58, 78–79). Mõned pöördumised olid ka pehmemdamiseks. Kõige suurem erinevus võrreldes teiste tabelis toodud pöördumistega on see, et *tüüpi* kasutati võrreldes teistega kõige rohkem tähelepanu saamiseks ja kindla isiku poole pöördumiseks (80–82). Pöördumist *tüüp* saab seostada sellega, et kõneleja ootab kiiret vastust. Võib-olla eestikeelne pöördumine köidab kiiremini tähelepanu ja mõjub tugevamalt kui näiteks *bro* ja *bruh*.

- (78) **tüüp** ma olen geenius (N 15)
- (79) **tüüp** mina (...) hakkasin rahulikult (.) ee (...) vaatasin (.) hakkam klikkima vasakult seda (N 12)
- (80) **tüüp** (.) ou (.) mida ma siin teen miks ma ikka lendan siin vä[või] (N 12)
- (81) **tüüp** vahi[vaata] see on lihtsalt nii imelik (N 15)
- (82) **tüüp** (...) heegeldatud püksid oota oot- oot- oot- (N 15)

4.3. Tšättide ja suulise kõne võrdlus

Kokkuvõtvalt kõigi tulemuste põhjal saab väita, et tšätivestlustes oli kõige sagedasem positsioon lausungi lõpus ja suulises kõnes oli kõige rohkem üksikuid pöördumisi. Mõlema tulemustes oli aga kõige vähem pöördumisi lausungi keskpositsioonil. Põhilised neli funktsiooni, mis seostusid leitud pöördumistega on tähelepanu, pettumus või üllatus, vestluse pehmemdamine ja nali. Ebamääraseks jäi tšätivestluses üks *mees* pöördumine ja suulises kõnes 11 *bro* pöördumist. Huvitav on erinevus, et tšätivestlustes ei olnud kordagi

bro ja *bruh* pöördumised seotud naljatleva funktsiooniga, kuid suulises kõnes oli naljaga seotud pöördumisi mõlemal. *Bro* ja *bruh* polnud tšättides ja suulises kõnes kordagi seotud suhtluse pehmendamisega. *Bro* ja *bruh* puhul on huvitav erinevus, et nii tšättides kui suulises kõnes kandis *bruh* mitu korda rohkem pettumuse või üllatuse funktsiooni kui *bro*. Kui tšättides polnud kummagi puhul märgata nalja funktsiooni, siis suulises kõnes oli nalja *bro* pöördumisel rohkem kui *bruh*'il. Pöördumine *mees* kandis kõige sagedamini endaga naljatlevat funktsiooni. Tšätivestlustes olid nalja ja pehmendamise funktsioonid *mees* pöördumisel võrdse sagedusega, aga suulises kõnes oli nalja funktsiooni kandvaid pöördumisi pehmendamisest oluliselt rohkem. Pettumust või üllatust väljendavat pöördumist polnud tšätivestlustes *mees* puhul kordagi ning suulises kõnes oli seda vaid üks kord. *Tüüp* pöördumist oli tšättides ainult kaks ning mõlemad kandsid tähelepanu püüdmise funktsiooni. Suulises kõnes kandis *tüüp* kõige rohkem nalja funktsiooni. Nii kirjalis kui ka suulises kõnes polnud kordagi *tüüp* seotud pettumust või üllatust kandva funktsiooniga.

5. Arutelu

Tulemustes on näha, et meeste poole viitavaid sõnu kasutavad suurel määral ka tüdrukud ja mitte ainult poistele, vaid ka tüdrukutele viitamiseks. Kolm peamist pöördumist, mida analüüsisin on *bro/bruh*, *mees* ja *tüüp*. Tüdrukute pöördumisi leidsin nii tähtvestlustes kui ka suulises kõnes kokku 116 ja poiste pöördumisi oli 69.

Tiit Hennoste on eristanud kahte liiki ütet: hinnanguline ja apellatiivne ehk kontakti loov. Apellatiivne üte on enamasti seotud nimega ning nimega pöördumisi selles töös ei analüüsinud. Küll aga leidsin ütteid, mis kannavad tähelepanu ja isiku poole pöördumise funktsiooni ning neid saab seostada kontakti loova ehk apellatiivse üttega. Teist laadi ütted on Hennoste nimetanud hinnangulisteks üteteks. Minu uuritud pöördumised (*bro/bruh*, *tüüp* ja *mees*) võivad edasi anda emotsioone ning vähesel määral saab neid seostada ka hinnangute andmisega. Näiteks *mees* pöördumine, mis asetseb suulises kõnes mitmel korral üksi, annab märku, et kuuldud juttu võib pidada naljakaks. Üksikuna kasutatud *bruh* väljendas aga rohkem pettumuse või üllatuse reaktsiooni.

Minu tulemused sarnanevad varasemate uuringute tulemustega, kuid leidsin ka mõningaid erinevusi. Sarnaselt türgi keele uurimusele (Ibe Akcan, Özer 2022) selgus ka minu analüüsis, et kõige sagedamini asub tähtvestlustes pöördumise positsioon lausungi lõpus. Martínez'i (2018) artiklis selgus, et pöördumine *man* (mees) oli kõige rohkem kasutatud lausungi lõpus ning sama tulemus tuli ka minu uuritavatest tähtvestlustest. Erinevuseks on Ibe Akcan ja Özer (2022) artikli väide, et üksikuna esineb pöördumisi kõige vähem. Minu tulemustes oli tähtvestluste pöördumisi üksikul positsioonil peaaegu sama palju kui lõpupositsioonil, ainult kahe võrra vähem. Suulises kõnes oli kõige sagedasem üksi asetsevad pöördumised. Nii suulises kui ka kirjalikes vestlustes oli pöördumisi kõige vähem keskpositsioonil.

Akcani ja Özeri artiklis (2022) oli veel välja toodud, et pöördumiste positsioonid ja funktsioonid on omavahel seotud. Pöördumine lõpus kannab eesmärki juttu pehmendada, hoida vestlust aktiivsena või suunata jutt järgmisele vestluses osalejale. Eesti teismeliste

vestluste põhjal saan öelda, et vestluse pehmendamine ei sõltu pöördumise asukohast lausungis, sest pöördumised lõpuasendil kandis ka teisi kirjeldatud funktsioone. Akcan ja Özer (2022) väitsid, et lausungi alguses tähendab pöördumine tähelepanu või teema vahetust. Keskel samuti tähelepanu ning üksi kannab pöördumine emotsiooni. *Tüüp* pöördumist oli küll teistega võrreldes vähem vestlustes esindatud, kuid see oli kõige rohkem seotud algasendiga ning kõik algasendil olnud *tüüp* pöördumised kandis tähelepanu funktsiooni. Üksikute pöördumiste, mida esines kõige rohkem *bro* ja *bruch* i puhul, oli samuti märgata, et nende eesmärk on edasi anda emotsiooni.

Palacios Martínez'i artiklis (2023) oli väide, et pöördumise asend oleneb lausungi pikkusest ehk lühikeses lausungis asub pöördumine lõpus ja pikas lausungis alguses. Sama järeldust eesti teismeliste vestluste põhjal aga teha ei saa, sest pöördumised asetsevad nii lausungi alguses kui ka lõpus ning nende pikkused olid erinevad.

Teismeliste tsättide analüüsist järeldan, et lisaks kontakti loomisele ja suhtumise väljendamisele, kannavad pöördumised paljuski naljatlevat funktsiooni, mida loetud artiklites eriti ei rõhutatud. Kaks kõige rohkem esinenud pöördumist *bro/bruch* ja *mees* erinevad tsättides selle poolest, et esimesed on pigem tähelepanu koondavad ning väljendavad tsättides pettumust ja üllatust, kuid mitte naljatlemist. Vastupidiselt *bro/bruch*'le kannab tsättides *mees* pöördumine peamiselt naljatlevat funktsiooni. *Mees* pöördumisel oli nalja funktsiooni näha veel rohkem suulises vestluses. Samuti oli *bro* ja *bruch* puhul märgata suulises kõnes nalja funktsiooni kandvaid pöördumisi, *bro* juures siiski rohkem. Üks põhjus, miks nalja eesmärgil kirjutatakse, võib olla vestlejaga mugavama suhtluse loomine. Kuna sõnumeid kirjutades vastaspool ei kuule, millise tooniga kõneleja sõnumit mõtleb, siis naljatlemine ebatavaliste pöördumistega loob pingevabama suhtluse. Suulisel suhtlusel võib samuti lühike konkreetne vastus mõjuda tõsisena ning seetõttu kasutatakse pehmendamiseks naljatlemist. Suuliste vestluste analüüsist selgus, et ka *bruch* kannab endaga pigem pettumust või üllatust ja *bro* naljatlevat funktsiooni, kuid siiski vähem kui *mees*. Seetõttu võib öelda üldiselt, et *bruch* kannab endaga emotsionaalsust (pettumust või üllatust), *bro* ja *mees* väljendavad pigem huumorit.

Teismeliste keelekasutuses on trend kasutada poistele viitavaid sõnu ka tüdrukute poole pöördumisel. Näiteks ütlevad eesti noored oma vestlustes nii poiste kui tüdrukute poole pöördumisel *mees* või *tüüp*. Heydi (2014: 285) arvates võib sõnade *dude* ja *alter* algne tähendus aja jooksul kaduda. Eesti keeles sõna *mees* ilmselt oma algset tähendust ei kaota, kuid pöördumine *tüüp*, mis on sarnane nagu ingliskeelne *dude*, on TeKE korpuse tüdrukute tsättides ja suulises kõnes rohkem kasutusel kui poistel. Selle põhjal võib arvata, et *tüüp* algne tähendus on eesti keeles hakanud muutuma neutraalsemaks. Sõna *mees* ei kaota eesti keeles kindlasti oma algset tähendust, aga nagu tulemustest selgub, on eesti teismeliste vestlustes see üpris tavaline pöördumine nii poiste kui ka tüdrukute poole.

Eriline tulemus oli veel *dude* pöördumine, mille funktsioone ja positsioone ei saanud analüüsida, sest seda leidis nii kirjalikus kui suulises vestluses kokku ainult kaks korda. Huvitav on see seetõttu, et algselt arvasin *dude*'il olevat eesti teismeliste seas suurema kasutuse, sest sotsiaalmeedias olen seda tihti märganud, kuid nendest andmetest see välja ei tulnud. Artiklis (Palacios Martínez 2023: 95), mis arutleb Twitteris kasutatavaid pöördumisi, on välja toodud huvitav järeldus, et *dude* on praeguseks inglise keeles üldlevinud pöördumine ning *bruh* on iseloomulik pigem nooremale põlvkonnale. Seda võib seostada ka minu tulemustega, kus *dude* esines teismeliste vestlustes vaid kaks korda, kuid ilmselt on pöördumise vähese kasutuse põhjus hoopis selles, et eesti teismeliste seas pole *dude* kunagi eriti populaarne olnud.

Tuleb veel mainida, et lausungis olevate pöördumiste positsioonid ja funktsioonid võivad olla subjektiivsed. Pöördumiste positsioone lausungis võib olla keeruline liigitada ning alati pole selge, kas tegemist on üksi asetseva pöördumisega või kuulub eraldi edastatud pöördumine siiski mõne eelneva või järgneva lausungiga kokku. Keeruline on määrata ka pöördumiste funktsioone. Sõnumeid ja suulisi vestluseid lugedes ei tea kindlalt, kas taheti lihtsalt pöörduda või anda edasi emotsiooni. Nagu minu tulemustest selgus, jäid osad pöördumised ebamääraseks, sest ka ülejäänud vestluse lausungite lugemisest ei saanud aru, mida sooviti pöördumisega väljendada.

Kokkuvõte

Teismelised loovad omapärast keelekasutust, sest nad tahavad erineda täiskasvanutest ja see on viis luua noortel oma rühma identiteeti. Üks viis teistest eristumiseks on kasutada ütteid, mis pole keeles tavapärased. Selle bakalaureuse töö eesmärk on uurida, kuidas ja mis vahenditega eesti teismelised vestlustes üksteise poole pöörduvad, ning leida, millised on nende pöördumiste funktsioonid ja positsioonid lausungis. Uurimuse aluseks on TeKE kogutud teismeliste suulised ja kirjalikud vestlused. Kokku leidsin pöördumisi rohkem suulistest vestlustest, sellest 134 näidet ning tšättides 51 näidet pöördumisega. Kuna suuliste vestluste kohta on TeKE korpuses rohkem materjali kui tšätivestlustes, siis seetõttu tuli ka tulemustes esile rohkem suulise kõne pöördumisi. Vestluste analüüsist tuli välja kaks inglise- ja kaks eestikeelset pöördumist, mis on eesti teismeliste seas kõige populaarsemad. Need on *bro*, *bruh*, *mees* ja *tüüp*.

Tšätivestlustes asetses pöördumine kõige rohkem lausungi lõpus ja suulises vestluses oli pöördumisi kõige rohkem üksiku positsioonina. Peamised funktsioonid on tähelepanu või isiku poole pöördumine, emotsiooni väljendamine (pettumus või üllatus), vestluse pehmendamine või nali. Tšätivestlustes oli *bruh* pöördumine seotud pettumuse või üllatusega, *bro* ja *tüüp* tähelepanuga, *mees* nalja ja vestluse pehmendamisega. *Bro* ja *bruh* ei kandnud tšättides nalja funktsiooni, kuid suulises kõnes oli seda mõlemal. Võrreldes *bro* ja *bruh* suulise kõne tulemusi, siis oli *bro* seal rohkem nalja ja *bruh* rohkem pettumuse või üllatuse funktsiooniga. *Mees* pöördumisel kandis suulises kõnes kõige enam nalja funktsiooni. *Tüüp* pöördumine polnud tšättides seotud naljaga, kuid suulises kõnes oli.

Kirjandus

Aasa, Triin 2022. Intensiivistajad eesti noortekeeles. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Anthony, L. 2022. AntConc (Version 4.0.11) [Microsoft Windows]. Tokyo, Japan: Waseda University. Available from <https://www.laurenceanthony.net/software>.

Anton, Elis-Marii 2022. Lühendite kasutus eesti noorte netikeeles. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Baumgarten, Nicole 2021. Love as a Term of Address in British English: Microdiachronic Variation. – Contrastive Pragmatics (2021), 1, 10, 14.

Cheshire, Jenny 2013. Grammaticalisation in social context: the emergence of a new English pronoun. – Journal of SocioLinguist 17(5), 608–633.

Hennoste, Tiit 2017. 15. Üldlaiend, kiil, irdelemendid. Üte. – Eesti keele süntaks. Koost. Mati Ereht, Helle Metslang, Külli Habicht, Tiit Hennoste, Reet Kasik, Karl Pajusalu, Jüri Viikberg. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 497–499.

Heyd, Theresa 2014. Dude, Alter! A tale of two vocatives. – Pragmatics and Society 5(2), 283–284, 285.

Ibe Akcan, Pinar, Nuriye Özer 2022. A Pragmatic Function-Position Analysis of Address Terms: Tendencies in Turkish. – Journal of Language Education and Research 8(2), 463, 478.

Jorgensen, Annette, Juan Antonio Martínez 2020. Vocatives and Phatic Communion in Spanish Teenage Talk. – Love Ya Hate Ya: The Sociolinguistic Study of Youth

Language and Youth Identities. Edited by J. Normann Jorgensen. Cambridge Scholars Publishing, 197, 201–203.

Kiesling, Scott 2004. Dude. – American Speech 79, 3, 281–305.

Mandel jt 2022 = Mandel, Aive, Kadri Koreinik, Kristiina Praakli, Virve-Anneli Vihman 2022. Rahvateadusega noortekeelt kogumas. – Oma Keel 1, 17–19.

Palacios Martínez, Ignacio M. 2018. „Help me move that, *blood**. A corpus-based study of the syntax and pragmatics of vocatives in the language of British teenagers. – Journal of Pragmatics 130, 34, 36, 39, 41–43.

Palacios Martínez, Ignacio M. 2023. A syntactic and pragmatic study of nominal vocatives in the Twitter exchanges of rappers' fans. – Journal of Pragmatics 207: 95, 107.

Praakli, Kristiina, Kadri Koreinik 2020. Keelemuutus vs. sotsiolingvistiline muutus. Eesti keele sotsioperiodid re-revisited. – Keel ja Kirjandus 11, 916–917.

Praakli, Kristiina 2022. Sissevaade noortekeele uurimisse Eestis. Üldist ja üksikasjalikku. – Keel ja Kirjandus 11, 1014–1015.

Siimut, Liisa Kai 2023. Naer noorte netikeeles. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Sublime Text 3. 2006–2023 Sublime HQ Pty Ltd, build 4169. Woollahra, Sydney. Available from: <https://www.sublimetext.com/3>

Vihman jt 2023 = Vihman, Virve-Anneli, Maarja-Liisa Pilvik, Aive Mandel, Annika Kängsepp, Mari Aigro, Kadri Koreinik, Kristiina Praakli, Liina Lindström. 2023.

Estonian Teen Language Corpus v.1.0. Institute of Estonian and General Linguistics,
University of Tartu.

Summary – Terms of address in the conversations of Estonian teenagers

Teenagers create their own language because they want to be different from adults and this is a way for young people to create their own group identity. One way to stand out from the crowd is to use idioms that are not common in the language. The aim of this thesis is to investigate how and with what means Estonian teenagers address each other in conversations, and to find out the functions and positions of these addresses in the utterance. The research is based on teenagers written and spoken conversations corpus TeKE. In total I found more vocatives in spoken conversations, 134 examples of it, and 51 examples with vocatives in chat conversations. Since there is more material about spoken conversations in the TeKE corpus than in chat conversations, more vocatives of spoken conversations appeared in the results. The analysis of the conversations revealed two appeals in English and two in Estonian, which are the most popular among Estonian teenagers. These are *bro*, *bruh*, *mees* and *tüüp*.

In the chat conversations, the address was most often at the end of the utterance, and in the oral conversation, the address was most often in a single position. The main functions are to draw attention or to a person, to create an emotion (disappointment or surprise), to soften a conversation or a joke. In chats, *bruh* address was associated with disappointment or surprise, *bro* and *tüüp* attention, *mees* with joke and softening of the conversation. *Bro* and *bruh* did not carry the function of joke in chats, but both had it in spoken conversations. Comparing the results of *bro* and *bruh*'s speech, *bro* was more jocular and *bruh* was more disappointed or surprised. *Mees* in the address carried the most joke function in the oral speech. *Tüüp* of address in chats was not related to jokes, in spoken conversations it was.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Marianna Verpson,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Üte eesti teismeliste vestlustes“,

mille juhendajad on Virve-Anneli Vihman ja Maarja-Liisa Pilvik,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marianna Verpson
27.05.2024